

718СЕМ

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут журналістики
Кафедра бібліотекознавства та інформології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« 11 » 09 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інтелектуальна свобода та доступ до інформації

для студентів

спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 0862/19
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«   » 2019 р.

Київ – 2019

Розробник:

Ісаєнко Олександр Олександрович, кандидат історичних наук

Поліщук Тетяна Ігорівна, старший викладач кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Поліщук Тетяна Ігорівна, старший викладач кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри бібліотекознавства та інформології

Протокол від 29 серпня 2019 року №2

Завідувач кафедри

бібліотекознавства та інформології *Восо* О.В. Воскобойнікова-Гузєва

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

29 серпня 2019 року

Гарант освітньої програми *Восо* О.В. Воскобойнікова-Гузєва

Робочу програму перевірено

?. 2019 р.

Заступник директора

Інституту журналістики з навчальної роботи ? О.А. Росіньська

Пролоноовано:

на 20__/20__ н.р. підпис (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. підпис (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. підпис (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. підпис (ПІБ), «__» __ 20__ р., протокол № _____

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут журналістики
Кафедра бібліотекознавства та інформології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інтелектуальна свобода та доступ до інформації

для студентів

спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0348/18</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	<u>Жильцов</u> (прізвище, ініціали)
« <u> </u> »	20 <u>18</u> р.

Київ – 2018

Розробник:

Ісаснко Олександр Олександрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

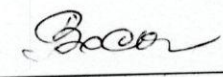
Викладач:

Ісаснко Олександр Олександрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри бібліотекознавства та інформології

Протокол від 30 серпня 2018 року №1

Завідувач кафедри

бібліотекознавства та інформології О.В. Воскобойнікова-Гузєва

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

30 серпня 2018 року

Гарант освітньої програми О.В. Воскобойнікова-Гузєва

Робочу програму перевірено

04.09.2018 р.

Заступник директора

Інституту журналістики з навчальної роботи О.А. Росінська

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. підпис (ПБ), «__»__20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. підпис (ПБ), «__»__20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. підпис (ПБ), «__»__20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. підпис (ПБ), «__»__20__ р., протокол № ____

ЗМІСТ

3	Зміст.....
4	1. Опис навчальної дисципліни.....
5	2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....
6	3. Результати навчання за дисципліною.....
7	4. Структура навчальної дисципліни.....
9	5. Програма навчальної дисципліни
9	Змістовий модуль 1.....
12	Змістовий модуль 2.....
15	Змістовий модуль 3.....
18	Змістовий модуль 4.....
22	6. Контроль навчальних досягнень
22	6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів.....
24	6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання...
30	6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.....
31	6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.....
31	6.5. Орієнтовний перелік питань до заліку.....
36	6.6. Шкала відповідності оцінок.....
38	7. Навчально-методична карта дисципліни «Інтелектуальна свобода та доступ до інформації».....
39	8. Рекомендовані джерела.....
39	Законодавчі і нормативно-правові документи.....
39	Основні.....
40	Додаткові.....
44	Додаток. Плани семінарських занять.....

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання (денна)
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	4/ 120
Курс	4
Семестр	7 – 8
Кількість змістових модулів з розподілом:	4
Обсяг кредитів	5
Обсяг годин, в тому числі:	120
Аудиторні	58
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	
Самостійна робота	56
Форма семестрового контролю	Залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5

Мета дисципліни – опанувати основні засади та принципи діяльності бібліотек, архівів, інформаційних установ щодо забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації як важливого складника демократії, навчати етичних принципів бібліотечної професії, що ґрунтуються на концепції інтелектуальної свободи та доступності інформації, давати оцінку соціальним і культурним наслідкам використання інформаційних ресурсів;

- вміти вільно використовувати сучасні технології і механізми комунікації в процесі створення, передавання та споживання інформації;

- оволодіти знаннями щодо сутності концепції інтелектуальної свободи та ролі бібліотек у її реалізації;

- поглибити знання про функції бібліотек, архівів та інформаційних установ і доступність до інформації в умовах переходу до суспільства знань;

- розширити уявлення про бібліотечно-інформаційну політику держави з огляду на забезпечення інтелектуальної свободи громадян;

- орієнтуватися в проблемі протидії цензурі в діяльності бібліотек, архівів та інформаційних установ;

- формувати розуміння важливості вільного доступу та обміну інформацією для активізації міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва;

- ознайомити з діяльністю міжнародних організацій – ЮНЕСКО, ІФЛА та ін., які проводять активну діяльність з пропагування та відстоювання права громадян на вільний доступ та обмін інформацією, у тому числі в державних інституціях (бібліотеках, архівах, інформаційних центрах тощо);

- поглибити знання щодо етичних засад бібліотечної професії;

- допомогти оволодіти знаннями і навичками забезпечення конфіденційності бібліотечно-інформаційного обслуговування та даних про користувача;

- закласти основи знань щодо ролі бібліотечної громадськості в забезпеченні принципу інтелектуальної свободи в діяльності книгозбірень і організації доступу до інформації.

Діяльність студентів в Інформаційно-аналітичному центрі

спрямована на отримання теоретичних знань, вмінь та навбуть практичних навичок з предметного пошуку у вітчизняних та зарубіжних інформаційних ресурсах, аналізу різних видів документів (договори, угоди, програми, проекти тощо) та інформаційних ресурсів, необхідних майбутнім фахівцям інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Внаслідок опанування дисципліною студент повинен:

- оволодіти концептуальними знаннями, набуті у процесі навчання на рівні новітніх досягнень для розв'язання складних проблем та вирішення практичних завдань у сфері інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи;
- вміти використовувати знання з теорії і практики інформаційних комунікацій, новітніх медіакомунікативних технологій, сучасних технологій формування та використання інформаційних потоків різного типу у сфері інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи;
- здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел;
- формувати задачі, для її вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення об'єктивних висновків;
- демонструвати знання з теорії інформації та комунікації;
- формувати та досліджувати інформаційні потоки в сучасному соціально-культурному просторі;
- аналізувати документи ресурси (потоки і масиви), світовий ринок інформаційних продуктів і послуг;
- використовувати інформаційні ресурси в організації науково-дослідної діяльності;
- вміло використовувати ІКТ;
- працювати з новітніми інформаційними платформами (соціальними мережами, блогосферою);
- застосовувати у професійній діяльності технології Веб 2.0, інформаційні технології, необхідні для дослідження соціуму та наукових комунікацій, сучасні технології веб-аналітики та соціології інтернету.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт						
		Аудиторна						
		Усього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульні	Самостійна
1.1	Доступність інформації та розширення функцій бібліотеки в умовах переходу до суспільства знань	4	2					2
1.2	Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві	4	2					2
1.3	Інтелектуальна свобода та державна бібліотечно-інформаційна політика демократичних країн	4	2					2
1.4	Форми і методи адвокатури інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями	4	2					2
1.5	Роль ЮНЕСКО, ІФЛА та інших міжнародних організацій в забезпеченні інтелектуальної свободи	4	2					2
1.6	Діяльність бібліотек у царині захисту інтелектуальної свободи: досвід національних бібліотечних асоціацій	4	2					2
1.7	Інтелектуальна свобода, вільне висловлення та свобода інформації: міжнародна правова база	4	2					2
	Модульна контрольна робота	2						2
Разом за модулем I		30	8	6	0	0	0	14
Змістовий модуль I Інтелектуальна свобода та інформаційна політика								
2.1	Вільний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва	4	2					2
2.2	Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання	4	2					2
2.3	Цензура у діяльності бібліотек та архівів: започаткування, історія, розвиток	4	2					2
2.4	Доступ до бібліотек та архівів громадян з особливими потребами	4	2					2
2.5	Принцип загальнодоступності бібліотек і архівів: безоплатні та платні послуги	4	2					2
2.6	Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій у боротьбі з цензурою	4	2					2
2.7	Бібліотеки та архіви і цензура на сучасному етапі	4	2					2
	Модульна контрольна робота	2						2
Разом за модулем 2		30	6	8	0	0	0	14
Змістовий модуль II Вільний доступ і обмін інформацією та цензура								

Змістовий модуль III										
Професійна етика бібліотекаря										
Професійна етика бібліотекаря										
Змістовий модуль IV										
Медіакомунікація та доступність інформації										
Медіакультура в інформаційному суспільстві										
Функції культури медіаспоживання										
Медіаконтроль										
Медіазаконність										
Форми медіакомунікації та види медіа										
Медіаосвіта та медіаграмотність										
Медіапрояснює та критичне мислення										
Модульна контрольна робота										
Разом за модулем 4										
Разом за навчальним планом										
3.1	Кодекс етики бібліотекаря	4	2							2
3.2	Забезпечення конфіденційності в бібліотеках і архівах України та дослід зарубіжних країн	4		2						2
3.3	Етичні дилеми в бібліотечній та архівній роботі	4		2						2
3.4	Кодекс корпоративної етики бібліотекаря: вітчизняний та зарубіжний дослід	4			2					2
3.5	Кодекс етики бібліотекаря в зарубіжних країнах	4	2							2
3.6	Конфіденційність в інформаційному обслуговуванні бібліотек та архівів	4	2							2
3.7	Фактори, що впливають на розвиток етичної свідомості бібліотекаря та архівіста	4		2						2
	Модульна контрольна робота	2							2	
Разом за модулем 3		30	6	8	0	0	0	0	2	14
Змістовий модуль V										
Медіакультура в інформаційному суспільстві										
Функції культури медіаспоживання										
Медіаконтроль										
Медіазаконність										
Форми медіакомунікації та види медіа										
Медіаосвіта та медіаграмотність										
Медіапрояснює та критичне мислення										
Модульна контрольна робота										
Разом за модулем 4		30	8	6	0	0	0	0	2	14
Разом за навчальним планом		120	28	28	0	0	0	0	8	56

Інтелектуальна свобода та інформаційна політика

Змістовий модуль I

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

9

Лекція 1. Доступність інформації та розширення функцій бібліотеки

в умовах переходу до суспільства знань (2 год.)

Бібліотеки як установи, що покликані забезпечувати рівні можливості всіх громадян використовувати інформацію. Проблеми доступності до інформації та книгозбірень. Фізична доступність: наявність бібліотечних ресурсів (друкованих та електронних видань, комп'ютерних робочих станцій, доступу до Інтернету, професійного персоналу тощо), зручні приміщення бібліотек, обладнання для людей з особливими потребами, мобільні бібліотеки з доступом до Інтернету та ін. Сприяння інтелектуальній доступності: навігація в інформаційних ресурсах, навчання користувачів тощо.

Інформаційний ринок і трансформація бібліотечної діяльності з огляду на забезпечення доступності інформації та послуг бібліотек.

Зміни в сутності праці та відпочинку, їх врахування бібліотекою. Пластичність організації праці, створення нової парадигми робочого місця. Нові тенденції у проведенні вільного і робочого часу. Організація доступу до бібліотечних послуг та інформації особливим суспільним групам - меншинам, полікультурним групам населення, людям різних вікових категорій, громадянам з особливими потребами. Доступ до бібліотечних послуг на селі та в мегаполісах.

Перегляд концепції обслуговування читачів: обслуговування своїми фондами та надання доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів. Концепції «віртуальної бібліотеки», «електронної бібліотеки». Основні проекти створення електронних бібліотек. Перевали та безпеки (обмеження) стосовно доступності інформації.

Роль бібліотек в забезпеченні доступності до урядової (офіційної) інформації.

Причини, через які доступ до певної інформації може бути обмеженим. Обмеження, що встановлені законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для охорони порядку або прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду і є необхідними в демократичному суспільстві. Власність на інформацію. Закон про авторське право і проблеми доступності до інформації в бібліотеках.

Семінар 1. Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві (2 год.)

Семінар 2. Інтелектуальна свобода та державна бібліотечно-інформаційна політика демократичних країн (2 год.)

Лекція 2. Форми і методи адвокатиї інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями (2 год.)

Адвокати – важливий напрям діяльності Української бібліотечної асоціації. Асоціація завжди приділяла увагу формуванню іміджу бібліотеки в суспільстві, підвищенню престижу бібліотечної професії, захисту прав та інтересів бібліотекарів і читачів. Ці питання знайшли відображення у Стратегії Української бібліотечної асоціації «Зробимо бібліотеку символом демократії», у роботі президії та Центру безперервної інформаційно-бібліотечної освіти асоціації. Однак лише у 2008 році адвокатиїна діяльність набула більш системного характеру: була створена робоча група з адвокатів і за підтримки проекту «Бібліоміст» розроблена програма Української бібліотечної асоціації з адвокатиї «Через бібліотеки – до знань!».

Адвокати – це процес, спрямований на зміну політики, законів і практик, які використовують впливові люди, групи та заклади. Мета адвокатів – «просунути» певний погляд, ідею, точку зору, групу людей, чи певну справу шляхом трансформації чи впровадження певної публічної практики. Адвокати – це побудова продуктивних відносин між урядовцями та тими, кому вони служать (громадянами).

Якщо адвокати виникло в результаті необхідності регулювати на гострі соціальні проблеми чи вироблення комплексної відповіді на систематичні негаради чи кризи. Особа, яка потрапила у скрутне становище чи усвідомлює існування певної проблеми, не завжди має змогу цю проблему вирішити. Тому виникає необхідність пошуку і впливу на того, кому підвладне вирішення проблеми. Звідси і визначальна риса адвокатів – вплив на особу, яка приймає рішення.

Методи адвокатів мають бути узгоджені з людьми, чії інтереси ви відстоюєте. Отримавши схвалення цих осіб чи груп, ви матимете законне право представляти їхні інтереси і відстоювати їхні права перед іншими. Отримати таку згоду можна за умови налагодження тісних стосунків з цими людьми. Наприклад, якщо директор бібліотеки веде переговори про виділення фінансування на додаткові комп'ютери для читачів та відповідне навчання бібліотекарів, хороші відносини з читачами необхідні для забезпечення їх участі в адвокатиїних заходах.

Іноді ж діяльність з адвокатиї можлива лише як довгостроковий процес. Завдячи, у таких випадках мета адвокатів – поліпшення загального стану речей в організації чи підвищення статусу певної громади. Для цього потрібно розробити стратегічний план та використовувати методи адвокатів для поступового створення сприятливої ситуації чи попередження виникнення труднощів.

Лекція 3. Роль ЮНЕСКО, ІФЛА та інших міжнародних організацій в забезпеченні інтелектуальної свободи (2 год.)

ІФЛА та її члени в усьому світі підтримують, захищають і просувають інтелектуальну свободу як це визначено в Загальній декларації Організації Об'єднаних Націй про права людини. Інтелектуальна свобода містить в собі міць людського знання, поглядів, творчої думки та інтелектуальної праці.

ІФЛА заявляє, що відданість інтелектуальній свободі – основна відповідальність бібліотечної професії в усьому світі, що виражається в кодексах етики та реалізується на практиці.

Бібліотеки та інформаційні служби надають доступ до інформації, ідей і творів у будь-якому форматі, незалежно від кордонів. Вони слугують брамами до знань, думки та культури, пропонуючи суттєву підтримку незалежному прийняттю рішень, розвитку культури, дослідженням і навчанню протягом життя індивідуумам і групам.

Бібліотечно-інформаційні установи роблять внесок у розвиток та підтримку інтелектуальної свободи та допомагають охороняти демократичні цінності та загальні громадянські права. Як наслідок, вони забезпечують своїм користувачам доступ до релевантних ресурсів і послуг без обмежень і протидіють будь-яким проявам цензури.

Бібліотеки, архіви та інші інформаційні установи здійснюють придбання, зберігають та забезпечують доступ до найширшого розмаїття матеріалів, що віддзеркалюють плюралізм і різноманітність суспільства. Відбір і організація доступу до бібліотечних матеріалів і послуг повинні визначатися професійними міркуваннями, а не політичними, моральними та релігійними поглядами.

Бібліотеки та інформаційні служби забезпечують рівну доступність матеріалів, приміщень і послуг для всіх користувачів. Не повинно бути дискримінації з огляду на будь-що, включно з расовим, національним чи етнічним походженням, статтю або сексуальними вподобаннями, віком, фізичною неспроможністю, релігією, або політичними поглядами.

Бібліотечно-інформаційні установи захищають права кожного користувача на приватність і конфіденційність інформації, знайденої або отриманої, та ресурсів, з яких вона взята, позичена, придбана або передана.

ІФЛА закликає бібліотеки, архіви, інші інформаційні установи та їхніх працівників дотримуватися та просувати принципи інтелектуальної свободи та надавати безперешкодний доступ до інформації.

Лекція 4. Діяльність бібліотек у царині захисту інтелектуальної свободи: досвід національних бібліотечних асоціацій (2 год.)

«Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства» (2000 р.), «Олександрійський маніфест про бібліотеки: інформаційне суспільство в дії» (2005 р.). Рішення Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства в Женеві (2003 р.) та Тунісі (2005 р.).

Відповідальність бібліотек за розробку контенту, забезпечення вільного та рівноправного доступу до нього, збереження його різноманіття.

Діяльність Української бібліотечної асоціації, Американської бібліотечної асоціації, Австралійської бібліотечної асоціації та інших національних асоціацій в забезпеченні захисту інтелектуальної свободи та вільного доступу до інформації.

Бібліотечна політика як діяльність органів державної влади та управління, громадських структур, окремих організацій, що визначається їх цілями й спрямована на організацію та стимулювання процесу модернізації бібліотек та/або бібліотечної справи. Інформаційна політика як сукупність законів і положень, що пов'язані та керують створенням, виробництвом, збиранням, зберіганням, організацією, розповсюдженням та доступом до інформації.

Значення та функції інформаційної та бібліотечної політики держави, вплив на неї і стратегічні завдання національних асоціацій. Забезпечення прав людини на свободу слова та інформацію, гарантування вільного і рівноправного доступу до інформації. Різниця в культурному, соціальному, релігійному та політичному підходах до вирішення проблем інформаційної політики в різних державах. Детермінація політики держави щодо діяльності бібліотек соціально-економічним розвитком суспільства та трансформацією системи функцій книгозбірень.

Книгозбірні в системі освіти, науки, книговидавництва, інформації, телекомунікації, культури та ін. Бібліотеки у рамках інформаційної політики. Концепція інтелектуальної свободи як основа інформаційно-бібліотечної політики в демократичних країнах.

Семінар 3. Інтелектуальна свобода, вільне висловлення та свобода інформації: міжнародна правова база (2 год.).

Змістовий модуль II

Вільний доступ і обмін інформацією та цензура

Лекція 5. Вільний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва (2 год.)

Неможливість розвитку суспільства - культури, науки, техніки, освіти, виробництва без міжнародного співробітництва, без обміну інформацією та ідеями. Глобалізація цього явища. Приєднання України до єдиного світового

інформаційного простору і необхідність вивчення та врахування міжнародних визнаних норм інформаційного співробітництва, знання специфіки й особливостей функціонування інформаційно-бібліотечних систем, розуміння основних принципів інформаційної політики в окремих країнах та в об'єднаннях країн. Концепція "Інформація без кордонів". Функція бібліотеки - не лише зберігати літературу і давати читачам певні видання, які зберігаються в її фондах, а забезпечувати читачам доступ до світових інформаційних джерел, до будь-якої бібліотеки або документів усіх видів і на будь-яких носіях. Концепція "віртуальної бібліотеки". Міжнародне співробітництво, яке передбачає обмін бібліографічними даними, електронну доставку, міжнародний книгообмін, спільну каталогізацію та створення баз даних, реалізацію спільних науково-дослідних проектів в галузі бібліотечно-інформаційної діяльності та ін.

Вплив на міжнародне бібліотечне співробітництво політико-економічних змін, демократизації, тенденцій до об'єднання - з одного боку, та тенденцій національного самовизначення і сепаратистського руху - з іншого боку. Основні підходи, пріоритети і стратегії міжнародного інформаційного співробітництва. Можливості та умови використання міжнародного консалтингу в бібліотечно-інформаційній сфері.

Концепція інтелектуальної свободи як основа інформаційно-бібліотечної діяльності та співпраці. Діяльність ЮНЕСКО та ІФЛА. Комітет з вільного доступу до інформації та свободи висловлення (FAIFE) ІФЛА, його значення для захисту інтелектуальної свободи. Діяльність інших міжнародних бібліотечних об'єднань та організацій у цій сфері. Роль благодійних фондів та організацій у сприянні міжнародному бібліотечному співробітництву шляхом проведення спільних наукових досліджень, наукових конференцій і семінарів бібліотечних працівників, обміну спеціалістами, надання можливості навчання, стажування, наукових досліджень за кордоном, здійснення спільних проектів, консалтингової діяльності тощо.

Участь бібліотечної спільноти України у міжнародному бібліотечному співробітництві. Роль зарубіжних посольств, культурних представництв і фондів у розвитку міжнародної співпраці українських бібліотек.

Семінар 4. Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання (2 год.).

Семінар 5. Цензура у діяльності бібліотек та архівів: започаткування, історія, розвиток (2 год.).

Семінар 6. Доступ до бібліотек та архівів громадян з особливими потребами (2 год.).

Лекція 6. Принцип загальнодоступності бібліотек і архівів: безоплатні та платні послуги (2 год.)

«Державний стандарт надання безоплатних послуг клубними та бібліотечними закладами культури державної та комунальної форм власності» (Наказ міністерства культури України від 15.10.2013 № 983):

Безоплатні послуги бібліотечних закладів:

1) надання інформації про склад бібліотечних фондів через довідково-пошуковий апарат бібліотеки.

Опис послуги: забезпечення отримувачів інформацією про наявні документні та інші ресурси на основі довідково-пошукового апарату.

Обсяг надання послуги: послуга надається в обсязі, достатньому для задоволення запиту отримувачів;

2) надання консультаційної допомоги щодо пошуку і вибору джерел інформації.

Опис послуги: надання отримувачам бібліографічної інформації на їх запит на основі ведення довідково-пошукового апарату та роботи кваліфікованих фахівців-бібліографів.

Обсяг надання послуги: в обсязі, який відповідає завданню, поставленому в пошуковому запиті;

3) надання в тимчасове користування документів із бібліотечних фондів.

Опис послуги: оперативне задоволення запитів на документи з бібліотечних фондів для роботи з ними в читальному залі бібліотеки чи поза бібліотекою.

Обсяг надання послуги: в обсязі, достатньому для задоволення запитів отримувачів на документи;

4) користування веб-сторінкою, іншими інформаційними ресурсами бібліотеки в мережі Інтернет.

Опис послуги: забезпечення роботи веб-сторінки бібліотеки з можливістю безкоштовного доступу отримувачів до неї.

Обсяг надання послуги: в обсязі, достатньому для обслуговування запитів отримувачів.

Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011 р. № 1271).

Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами (Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1180).

Лекція 7. Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій у боротьбі з цензурою (2 год.)

Цензура як контроль держави, організації чи групи людей над публічним виявом думок і творчості індивіда. Придушення вияву певних ідей, торкання певних тем або вживання певних слів. Відкрита цензура, коли видаються спеціальні закони, які забороняють публікацію або оприлюднення певних ідей (наприклад, Китай, або Саудівська Аравія, де законом заборонено відвідування веб-сторінок певної тематики). Прихована цензура у вигляді залякування, коли людям забороняють висловлювати або підтримувати певні ідеї під страхом втрати роботи, суспільної позиції, або загрозою їх життю.

Бібліотечна цензура як соціальне явище, її вплив на обмеження інформації, обсяг друкованих видань, доступ до електронної інформації. Історія питання. Основні форми та напрями втілення духовної та світської цензури у бібліотечну діяльність.

Радянська цензура як основа державної бібліотечної політики. Форми прояву цензури при формуванні книжкових фондів, при розгляді інформації як об'єкту цензури, а також при обслуговуванні користувачів. Вилучення "ідейно-сумнівної" літератури з книжкових фондів, "чистки" серед бібліотечних працівників. Утворення "спецхранів", в яких містилась інформація, вилучена із загального, наукового та культурного обігу. Формування заідеологізованих бібліотечних фондів. Перетворення книгозбірень на заклади політосвіти. Радянські цензурні інституції, що регламентували напрями діяльності бібліотек. Прояви і форми цензури в бібліотечній справі в сучасній Україні.

Хто, що і чому піддає цензурі. Політичні погляди, релігія, секс, погані, образливі слова стосовно раси, культури, етнічної приналежності тощо як привід для цензурування. Відмінність між цензурою та відбором матеріалів у бібліотечній діяльності.

Цензура Інтернету як контроль або обмеження розміщення чи доступу до інформації в Інтернеті. Інтернет-фільтрація. Закон України «Про захист суспільної моралі».

Цензура та захист дітей у бібліотечному обслуговуванні. Рішення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі від 27.08.2009 року про схвалення пам'ятки для батьків „Діти, Інтернет, Мобільний зв'язок”, його рекомендаційний характер.

Ефект «цензора», самоцензура у професійній свідомості бібліотечних працівників.

Семінар 7. Бібліотеки та архіви і цензура на сучасному етапі (2 год.).

Змістовий модуль III

Професійна етика бібліотекаря

Лекція 8. Кодекс етики бібліотекаря (2 год.).

Визначення і втілення в життя принципів професійної етики бібліотечних працівників і всіх, хто забезпечує бібліотечно-інформаційне обслуговування.

У демократичному суспільстві, членами якого є всебічно поінформовані громадяни, бібліотечні працівники покликані сприяти забезпеченню принципів інтелектуальної свободи і вільного висловлення, руху ідей та інформації, свободи читання. Завдання інформаційних інституцій і професіоналів, включно з бібліотеками і бібліотекарями, - забезпечувати якісну реєстрацію документів, представлення та надання доступу до інформації. Інформаційні послуги в інтересах соціального, культурного та економічного процвітання - основа бібліотечної справи, тож бібліотеки несуть за них соціальну відповідальність.

Кодекс як набір етичних положень і рекомендується для використання кожним бібліотекарем та інформаційним працівником для гідного здійснення ними своєї професійної діяльності та підвищення ефективності виконання посадових обов'язків.

Основні морально-етичні норми професійної бібліотечної діяльності.

Відповідальність щодо особистості й суспільства. Дотримання загальнолюдських принципів моралі, гуманізму, плюралізму думок, поваги до особистості як вищої цінності суспільства, незалежно від її соціального стану, віросповідання, національності, статі, віку, політичних поглядів тощо.

Приватність, таємниця та прозорість. Захист персональних даних користувачів і партнерів бібліотек. Захист інформації про коло читання та інтереси користувачів, забезпечення конфіденційності інформаційного обслуговування в бібліотеках та архівах.

Захист, винятки та часові обмеження у законах авторського права, що стосуються бібліотек. Заохочення уряду запроваджувати такі закони інтелектуальної власності, що забезпечують баланс між інтересами власників прав, окремими особами й такими інституціями, як бібліотеки та архіви.

Нейтральність, особиста чесність і професійні навички. Моральна відповідальність за оперативність, повноту і об'єктивність інформації, що надається в процесі інформаційного обслуговування бібліотек та архівів. Дотримання нейтральності й неупередженої позиції щодо збирання та організації доступу до інформації й надання послуг. Розмежування професійних обов'язків і власних інтересів працівників бібліотек і архівів. Неприпустимість одержання особистої вигоди працівниками бібліотек і архівів за рахунок читачів, колег, бібліотеки, архіву, протидіємо корупції, яка впливає на бібліотечну й архівну справу, зокрема у постачанні та забезпеченні інформаційними матеріалами і ресурсами, призначенні на посади та адмініструванні контрактів і фінансів. Вільне висловлювання на робочому місці, виходячи з того, що це не порушує принцип нейтральності щодо користувачів. Сприяння розвитку бібліотечної й архівної науки і практики, інноваціям, впровадженню прогресивних інформаційних технологій.

Семінар 8. Забезпечення конфіденційності в бібліотеках і архівах України та досвід зарубіжних країн (2 год.).

Семінар 9. Етичні дилеми в бібліотечній та архівній роботі (2 год.).

Семінар 10. Кодекс корпоративної етики бібліотекаря: вітчизняний та зарубіжний досвід (2 год.).

Лекція 9. Кодекс етики бібліотекаря в зарубіжних країнах (2 год.).

Основні поняття, що використовують бібліотечні фахівці зарубіжних країн. Професійна етика як спосіб обґрунтування правил і норм поведінки та соціально-культурного пояснення культурно-гуманістичного призначення професії. Етика та норми професійної поведінки бібліотекаря. Кодекси та інші документи, що регулюють етичні взаємини. Кодекс як упорядковане зібрання принципів етики. Основні види кодексів етики бібліотекаря: декларативні (США, Канада); рекомендаційні, або освітні (Швейцарія, Японія); регламентуючі, регулятивні, директивні (Мексика, Словенія).

Проблеми етики і система цінностей бібліотечно-інформаційної діяльності. Концепція інтелектуальної свободи - основний постулат етики бібліотечного працівника в демократичному суспільстві. Заперечення цензури.

Етика і соціальна відповідальність. Трансформації соціальної відповідальності бібліотекаря: збереження фондів, якість обслуговування читача, відповідальність перед суспільством. Етична взаємодія: «бібліотекар-соціум», «бібліотекар – користувач», «бібліотекар – колеги, установа», «бібліотекар – я сам, моя особистість».

Інтернет-ресурси та проблеми етики бібліотечної діяльності. Інформаційна етика як дисципліна, що досліджує моральні проблеми, що постають як наслідок застосування інформаційних технологій.

Кодекс етики Американської бібліотечної асоціації, зміст і шляхи запровадження. Консолідація бібліотекарів навколо моральних та етичних проблем професії, розширення моральної самосвідомості професіоналів.

Лекція 10. Конфіденційність в інформаційному обслуговуванні бібліотек та архівів (2 год.).

Моральні, законодавчі та професійні основи забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про користувачів (інформації персонального характеру). Право на доступність до інформації та право на конфіденційність як основні принципи бібліотечної етики. Закони щодо конфіденційності та захисту персональних даних (інформації персонального характеру). Загрози конфіденційності обслуговування та даних про читача, зокрема в умовах дії антитерористичних законів.

Захист бібліотекарями прав читачів на інформацію, на користування бібліотекою, захист їх особистості та приватності, в тому числі й через збереження таємниці, як важливе етичне питання. Забезпечення конфіденційності під час довідково-бібліографічного обслуговування, при

бібліографічному інформуванні, інформаційному пошуку, в процесі видачі літератури тощо. Конфіденційність інформації про коло читання читача. Конфіденційність у цифровому середовищі.

Захист конфіденційності дорослих і дітей.

Бібліотечні асоціації та захист конфіденційності бібліотечного обслуговування. Досвід США та інших демократичних країн щодо забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про читачів (інформації персонального характеру).

Проблеми забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про читачів в Україні.

Семінар 11. Фактори, що впливають на розвиток етичної свідомості бібліотекаря та архівіста (2 год.).

Змістовий модуль IV

Медіакомунікація та доступність інформації

Лекція 11. Медіакультура в інформаційному суспільстві (2 год.).

Культура як «друга природа», як джерело регулювання соціальної взаємодії і поведінки.

Масова комунікація як об'єктивно-історичний процес спадщини, обумовлений потребами суспільства і сприяючий соціалізації особи і функціонуванню культури. Типи комунікації в історії культури як реалізація потреби в динаміці й ілюзорності.

Загальне поняття «медіа». «Медіакультура» як складова сучасної культурологічної теорії.

Роль Г. М. Маклюена в історії медіакультури. Маклюєнівська культурна типологія як новий погляд на теорію і історію культури. Епоха дописемного варварства. Від письмової цивілізації до епохи Гуттенберга. Технічний прогрес і розвиток електронних медіа («галактика Марконі»). Від «галактики Марконі» до «галактики Інтернету».

Медіа як засоби для передачі інформації і як середовище естетизації і трансляції культурних кодів. Медіа як «діюча метафора» (М. Маклюєн). Медіа як «міфологія» (Р. Барт). Медіа як «переклад» певного тексту з однієї мови іншими (Ю. Лотман). Медіакультура як тріада: повідомлення (послання) – комунікація (засіб) – інтерпретація (сприйняття).

Внесок у теорію медіакультури зарубіжних дослідників.

Сучасна медіакультура як інтенсивність інформаційного потоку.

Семінар 12. Функції культури медіаспоживання (2 год.).

Семінар 13. Медіаконтроль (2 год.).

Лекція 12. Медіазалежність (2 год.).

Словосполучення "XXI століття" майже у всіх асоціюється з розвитком новітніх технологій. Якщо 15-20 років тому комп'ютер був інопланетним гостем для пересічної людини, то зараз ця річ стала невід'ємною частиною нашого життя. Здається, що світова павутина наповнена величезною кількістю корисної інформації, цікавим спілкуванням, блогами, нескінченними дискусіями.

Основною проблемою користувачів, які довго перебувають за комп'ютером, є формування мультимедійної залежності. В такому випадку дуже важливо вміти переключати свою увагу на інші види діяльності, такі, наприклад, як спортивні вправи або творче зайняття. Якщо ж людина не може змусити себе відволіктись від монітору, то вона вже залежить від віртуального світу і варто почати боротьбу з цією хворобою.

В США була розроблена програма для боротьби з ігроманією, яка схожа на систему лікування наркоманії та алкоголізму. Такий "рецепт" вже розповсюджений по всьому світу, і Україна не є виключенням.

Комп'ютерна залежність не менш небезпечна, чим наркотична залежність, тому що приводить до значного порушення адаптації в суспільстві (нездатність працювати, нездатність створити родину або просто обслуговувати самого себе). Обов'язковою умовою успішного лікування комп'ютерної залежності є усвідомлення проблеми й бажання лікуватися з боку залежної людини.

Численні дослідження показали, що інтернет-залежні є низько адаптивними та сором'язливими, що заважає їм знаходити близьких людей і налагоджувати тісні довірливі взаємовідносини як з ровесниками, так і з дорослими. Можливо, що задоволення їх потреб в підтримці, похвалі, спілкуванні зміщується з рамок повсякденного життя до життя віртуального. Також і самооцінка в них суттєво нижча, ніж в здорових підлітків.

Семінар 14. Форми медіакомунікації та види медіа (2 год.).**Лекція 13. Медіаосвіта та медіаграмотність (2 год.).**

Важливу роль у становленні та розвитку медіаосвіти відіграло ЮНЕСКО. Вважається, що вперше термін «медіаосвіта» був вжитий у 1973 р. на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення.

В документах ЮНЕСКО вказується, що медіаосвіта – це навчання теорії та практичним умінням для опанування сучасними мас-медіа, які розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці; її слід відрізнити від використання медіа як допоміжних

засобів у викладанні інших галузей знань, таких як, наприклад, математика, фізика чи географія.

Медіаосвіта пов'язана з усіма видами медіа (друкованими, графічними, звуковими, візуальними, тощо) і різними технологіями. Вона має дати людям можливість зрозуміти, як масова комунікація використовується в їхніх соціумах, навчитися використовувати медіа в комунікації з іншими людьми; забезпечує знання того, як:

- 1) аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти;
- 2) визначати джерела медіатекстів, їх політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси, їх контекст;
- 3) інтерпретувати медіатексти і цінності, що розповсюджують медіа;
- 4) добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів та набуття зацікавленої в них аудиторії;
- 5) отримувати можливість вільного доступу до медіа як для сприйняття, так і для продукції.

В 2010 році постановою Президії Національної академії педагогічних наук України була схвалена Концепція впровадження медіаосвіти в Україні.

Згідно з цією Концепцією медіаосвітою вважається частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Медіаграмотність – це рівень медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують.

Лекція 14. Медіапросьюмеризм та критичне мислення (2 год.).

Медіапросьюмеризм – явище компетентного медіаспоживання, яке виявляється в опануванні інформаційних технологій і самостійного виробництва повідомлень споживачами, здатності аналітично оцінювати й вибирати медіапродукти, підтримувати діалог із редакціями ЗМІ та впливати на їхні концепції тощо.

Медіапросьюмеризм – новітня парадигма медіаспоживання, яка охоплює численні явища. Виникнення цих явищ зумовлене на ментальному рівні

становленням нових споживчих патернів, що визначають медіаповедінку споживачів.

Поведінку медіапросьюмера зумовлюють певні патерни: когнітивні (відбір медіапродуктів та засвоєння інформації), організаційні (самоорганізація роботи з мультимедійною інформацією), медіактивізму (активна позиція щодо обстоювання власних прав і свобод як суб'єкта медіакультури), медіаторчості (креативна поведінка, творення і поширення власних медіапродуктів). Дані патерни зумовлюють особливості медіалітету цього прошарку медіаспоживачів, детермінують їхню медіаповедінку. Кожна із перелічених позицій потребує окремого поглибленого вивчення.

Суть явища медіапросьюмеризму полягає перерозподілі влади між медіа і споживачами, трансформації суб'єктно-об'єктної системи медіакультури, набутті читачем-глядачем-слухачем суб'єктності у взаємовідносинах із медіа. Ці процеси мають дві основні підстави: соціальну та комунікаційну.

Словосполучення «критичне мислення» зайняло своє місце у працях науковців не миттєво, йому передували дослідження процесів мислення, яке автори характеризували як «творче», «ефективне» тощо. Як сталий термін, словосполучення «критичне мислення» почали активно застосовувати лише у 70-х роках ХХ століття. Та дослідники цього поняття знаходять його коріння ще у роботах таких мислителів, як Платон, Аристотель, Фома Аквінський, Дж. Міль, Б. Рассел та К. Поппер.

У педагогічній літературі критичність розглядається як усвідомлений контроль за ходом інтелектуальної діяльності, у процесі якої відбувається оцінювання роботи, думок, вироблених гіпотез, шляхів їх доведення тощо. А це, в свою чергу, вказує на те, що критичне мислення – це мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших, сприяє розвитку такої особистісної риси, як креативність, і формує творче мислення, творчу особистість.

У філософії під критичним мисленням розуміють уміння логічно мислити та аргументувати, аналітично дискутувати та правильно висловлювати думку.

Критичне оцінювання – сприймання повідомлень такими, якими вони є, й подальше оцінювання у відповідному середовищі, глибоке й детальне розуміння історичного, економічного та художнього контекстів систем, представлених у повідомленні, здатність розуміти і відшукувати нюанси в поданні інформації та відмінність від форми подання інших повідомлень на цю тему, здатність зробити висновки про сильні та слабкі сторони повідомлення.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Інтелектуальна свобода та доступ до інформації» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип покрокової звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Вид діяльності	Максима кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	Кількість одиниць	максимальна кількість балів	Кількість одиниць	максимальна кількість балів	Кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	3	3	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	3	3	4	4	4	4	3	3
Робота на семінарському занятті	10	3	30	4	40	4	40	3	30
Виконання завдання для самостійної роботи	5	7	35	7	35	7	35	7	35
Модульна контрольна робота	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			97		107		107		97
Максимальна кількість балів: 408									
Розрахунок коефіцієнта: $408 : 100 = 4,08$									
Студент набрав: 350 балів									
Оцінка: $350 : 4,08 = 86$ балів									

Методи контролю

Перевірка й оцінювання знань студентів здійснюється методами контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (методи усного, письмового, практичного контролю та методи самоконтролю). Об'єктами контролю є систематичність, активність і результативність роботи студента впродовж семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни в межах аудиторних занять, а також виконання завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Оцінювання самостійної роботи й активності на практичних заняттях здійснюється за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу, який вивчається;

3) ознайомлення з базовою та додатковою рекомендованою літературою;

4) уміння поєднати теорію з практикою при розгляді конкретних ситуацій, розв'язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Модульний контроль є результатом вивчення кожного модуля, який містить підсумок усіх форм поточного контролю та виконання модульної контрольної роботи. Завдання для проміжного контролю знань студентів охоплюють теми, які вивчаються в межах окремих модулів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ вчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання
Змістовий модуль I
Інтелектуальна свобода та інформаційна політика
(14 год.)

1. На основі законодавчих, нормативних та організаційних документів, навчальних, довідкових та наукових видань, електронних ресурсів дати визначення основним термінам і поняттям курсу: інтелектуальна свобода, державна інформаційна політика, професійна етика бібліотекаря, конфіденційність бібліотечно-інформаційного обслуговування, інформаційна цензура, вільний доступ і обмін інформацією, адвокація, принцип загальнодоступності бібліотек і архівів тощо. Інформацію подати у формі таблиці – 2 год.

Термін	Визначення	Джерело
--------	------------	---------

2. Проаналізувати документи європейських національних бібліотечних асоціацій, в яких визначаються підвалини діяльності бібліотек у царині захисту інтелектуальної свободи, свободи доступу до інформації та розвитку і реалізації бібліотечно-інформаційної політики – 2 год.

3. Проаналізувати «Положення про бібліотеки та інтелектуальну свободу» ІФЛА, з'ясувати, чому воно важливе для здійснення міжнародної співпраці – 2 год.

4. Проаналізувати Маніфест «Бібліотеки в умовах кризи» (2015 р.) УБА та дати власну фахову оцінку (виявити сильні і слабкі сторони, надати власні пропозиції тощо) – 2 год.

5. Виявити міжнародні і вітчизняні громадські організації, які опікуються свободою слова та інформації в Україні. Інформацію подати у формі таблиці – 2 год.

Організація	Сфера діяльності, програми	Контакти
-------------	----------------------------	----------

6. Виявити та проаналізувати документи, що визначають бібліотечно-інформаційну політику України. Законспектувати основні положення – 2 год.

7. Ознайомитися «Декларацією про бібліотеки, інформаційні служби та інтелектуальну свободу» ІФЛА, прийнятою у Глазго. Законспектувати основні положення – 2 год.

Змістовий модуль II
Вільний доступ і обмін інформацією та цензура
(14 год.)

1. Проаналізувати веб-сайт програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх». Законспектувати основні положення – 2 год.

2. Дослідити, які організації в Україні підтримують боротьбу з цензурою – 2 год.

3. Дослідити міжнародну діяльність ОУНБ на основі аналізу її веб-сайту та публікацій у пресі. Інформацію подати у структурованій формі – 2 год.

Назва ОУНБ

Рік (роки)	Міжнародна програма, проект	Результат
------------	-----------------------------	-----------

4. Виявити 5 бібліотек, які обмежують доступ своїм Інтернет-користувачам до власних інформаційних ресурсів – ресурсів, які можна переглядати лише в читальних залах бібліотеки (зазначити, які саме ресурси є недоступними в кожній з бібліотек) – 2 год.

5. Визначити основні положення «Олександрійського маніфесту про бібліотеки: інформаційне суспільство в дії» (2005 р.) – 2 год.

6. Підготувати електронну книжково-інформаційну виставку чи презентацію (10 позицій) з теми «Бібліотек@: свобода читати, слухати, дивитися, думати в бібліотеці» – 2 год.

7. Виявити 5 прикладів заборони упродовж останніх 100 років у різних країнах книжок, фільмів, авторів, музичних творів, Інтернет-сайтів та пояснити причини їхньої заборони – 2 год.

Змістовий модуль III

Професійна етика бібліотекаря

(14 год.)

1. Порівняти «Кодекс етики бібліотекаря» (2006 та 2013 рр.) УБА, виявити позитивні і негативні моменти – 2 год.

2. Проаналізувати «Кодекс етики бібліотекаря» (2013 р.) УБА та дати власну фахову оцінку (виявити сильні і слабкі сторони, надати власні пропозиції тощо) – 2 год.

3. Дослідити та охарактеризувати кодекси етики бібліотекарів зарубіжних країн – 2 год.

4. На основі кодексів етики бібліотекарів різних часів і країн та власних пропозицій підготувати власний Кодекс етики бібліотекаря – 2 год.

5. Вивчити досвід зарубіжних країн щодо забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про читачів (інформації персонального характеру). Інформацію подати у структурованому вигляді – 2 год.

6. Дослідити правову базу забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про читачів (інформації персонального характеру) в Україні – 2 год.

7. Підготувати «Положення про конфіденційність та охорону даних користувача бібліотеки» – 2 год.

Змістовий модуль IV
Медіакомунікація та доступність інформації
(14 год.)

1. Проаналізувати наукову, навчальну, довідкову літературу та інформаційні джерела і дати визначення базових термінів і понять курсу: медіакультура, медіаспоживання, медіазалежність, медіаконтроль, медіаосвіта, медіаграмотність, медіаобізнаність, медіакомпетентність, медіаосвіченість, нові медіа, кіберкультура, медіатекст, медіаповідомлення, медіаканали, медіатвір, медіаспоживач, медіавиробник, медіатехнології тощо, результати подати у формі таблиці – 2 год.

Термін	Визначення	Джерело
--------	------------	---------

2. Подати історію розвитку одного виду медіа в світі та в Україні на вибір (газета, журнал, телебачення, радіо, інтернет-телебачення, інтернет-радіо, інтернет-газета, інтернет-журнал, інтернет-новинний портал тощо) – 2 год.

3. Скласти порт-фоліо однієї відомої торгової марки, бренду з медійної точки зору (присутність в медіа, головні піар-кампанії, «похід до вершини», ребрендинг, іміджева стратегія тощо) – 2 год.

4. Проаналізувати 3 медіатвори (пісня, стаття, інтерв'ю, книга, фільм, серіал, цикл програм тощо) на предмет виявлення і встановлення елементів медіавпливу, який вони здійснили на медіаспоживача – 2 год.

5. Дати медіакомпетентну характеристику (ідеологія, джерела фінансування, політична підтримка, цільова аудиторія, найпоширеніші методи і форми подачі матеріалу тощо) 5 медіавиробникам (різних видів) – 2 год.

6. «Я використовую (буду використовувати) здобутки (які саме) медіакультури у навчанні, в побуті, у своїй професійній діяльності» – 2 год.

7. Навести приклади 3 медіатекстів зі структурованим аналізом: хто повідомив; що повідомив; як повідомив; для чого повідомив; методи і технології, що були використані для впливу на споживача; цільова аудиторія повідомлення; підтримка даного повідомлення іншими медіавиробниками – 2 год.

Самостійна робота студентів – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм

самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь і навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводять згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів передбачена до кожної теми курсу, зміст якої полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;
- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання на практичному занятті.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, визначення головного в змісті лекції, засвоєння її основних моментів. При цьому не слід дослівно записувати за лектором, а своїми словами фіксувати найсуттєвіше: тему, її основні питання та положення. На сторінках конспекту варто залишати широкі поля для додаткових поміток під час самостійної роботи над літературою.

Для систематизації отриманих знань з дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацьовувати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал, на який лектор посилається при викладанні нового. Якщо з певних причин лекція пропущена, її необхідно законспектувати й опрацювати самостійно, незрозумілі питання з'ясувати на консультації.

Основні види самостійної роботи студентів з дисципліни: вивчення лекційного матеріалу, опрацювання рекомендованої літератури, самоконтроль рівня засвоєння програмного матеріалу, написання рефератів.

Критерії оцінки результатів самостійної роботи.

У процесі виконання самостійної роботи викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних задач;

– обґрунтованість та логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;

- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами;
- максимальна кількість балів за 1 (одне) виконане завдання – 5.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Формою проведення модульного контролю є модульна контрольна робота, яка складається з 2 (двох) теоретичних питань (письмова відповідь) – 25 балів.

Кожне з двох питань оцінюється максимально в 12,5 балів.

Головними критеріями оцінювання знань і вмінь студентів є правильність, точність, логічність, структурованість і повнота викладу матеріалу при письмовій відповіді на теоретичні питання.

<i>Максимальна кількість балів для кожного питання – 12,5</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
12,5 – 10	Дана повна і точна чи майже повна і точна відповідь на питання, матеріал викладено в основному логічно і структуровано
9,5 – 7,5	Дана неповна і не зовсім точна відповідь на питання, матеріал викладено переважно логічно і структуровано
7 – 5	Дана часткова відповідь на питання, виклад матеріалу не має достатньої логіки та майже не структурований
4,5 – 0	Дана фрагментарна відповідь на питання, виклад матеріалу не логічний та не структурований

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою проведення семестрового контролю, який проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни за результатами чотирьох модулів, є залік (після 8 семестру). Умовою допуску до заліку є набрання студентом (відвідування лекцій, відвідування і робота на семінарських заняттях, виконання самостійних завдань) щонайменше 60 балів.

6.5. Орієнтовний перелік питань до заліку

Модуль 1

1. Що таке інтелектуальна свобода.
2. Роль професійних бібліотечно-інформаційних об'єднань у реалізації концепції інтелектуальної свободи: розробка норм, навчання, консультування, дослідницька діяльність, участь у законотворчості.
3. Внесок Комітету з вільного доступу до інформації та свободи висловлення (FAIFE) ІФЛА у запровадження інтелектуальної свободи в бібліотечну діяльність.

94. Медіатекст: визначення, види, характеристика.

95. Вплив медіатекстів: образно-емоційний, раціональний, вербалізований.

96. Вплив медіакультури на формування особистості.

97. Медіа як мистецтво.

98. Медіатехнології: методи, засоби, інструменти, маніпуляції.

99. Медіа як провідник сучасного та інноваційного.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Інтелектуальна свобода та доступ до інформації»

Разом: 120 год., лекції – 28 год., семінарські заняття – 28 год., самостійна робота – 56 год., самостійна робота – 56 год., мк – 8 год., семестровий контроль – *залік*

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI
Модулі	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4			
Назва модуля	Інтелектуальна свобода та інформаційна політика				Вільний доступ і обмін інформацією та цензура				Професійна етика бібліотекаря				Медіакомунікація та доступність інформації			
Кількість балів за модуль	97 балів				107 балів				107 балів				97 балів			
Лекції	Відвідування – 4 б.				Відвідування – 3 б.				Відвідування – 3 б.				Відвідування – 4 б.			

Теми лекцій	Доступність інформації та розширення функцій бібліотеки в умовах переходу до суспільства знань – 1 б. Форми і методи адвокації інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями – 1 б. Роль ЮНЕСКО, ІФЛА та інших міжнародних організацій в забезпеченні інтелектуальної свободи – 1 б. Діяльність бібліотек у царині захисту інтелектуальної свободи: досвід національних бібліотечних асоціацій – 1 б. Вільний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва – 1 б. Принцип загальнодоступності бібліотек і архівів: безоплатні та платні послуги – 1 б. Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій у боротьбі з цензурою – 1 б.
Семінарські заняття	Відвідування – 3 б. Виконання – 30 б.
Теми семінарських занять	Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві – 1 + 10 б. Інтелектуальна свобода та державна бібліотечно-інформаційна політика демократичних країн – 1 + 10 б. Інтелектуальна свобода, вільне висловлення та свобода інформації: міжнародна правова база – 1 + 10 б. Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання – 1 + 10 б. Цензура у діяльності бібліотек та архівів: започаткування, історія, розвиток – 1 + 10 б. Доступ до бібліотек та архівів громадян з особливими потребами – 1 + 10 б. Бібліотеки та архіви і цензура на сучасному етапі – 1 + 10 б.
Семінарські заняття	Відвідування – 4 б. Виконання – 40 б.
Теми семінарських занять	Забезпечення конфіденційності в бібліотеках і архівах України та досвід зарубіжних країн – 1 + 10 б. Етичні дилеми в бібліотечній та архівній роботі – 1 + 10 б. Кодекс корпоративної етики бібліотекаря: вітчизняний та зарубіжний досвід – 1 + 10 б. Фактори, що впливають на розвиток етичної свідомості бібліотекаря та архівіста – 1 + 10 б. Функції культури медіаспоживання – 1 + 10 б. Медіаконтроль – 1 + 10 б. Форми медіакомунікації та види медіа – 1 + 10 б.
Семінарські заняття	Відвідування – 4 б. Виконання – 40 б.
Теми семінарських занять	Кодекс етики бібліотекаря – 1 б. Кодекс етики бібліотекаря в зарубіжних країнах – 1 б. Конфіденційність в інформаційному обслуговуванні бібліотек та архівів – 1 б. Медіакультура в інформаційному суспільстві – 1 б. Медіазалежність – 1 б. Медіасвіта та медіаграмотність – 1 б. Медіапросьюмеризм та критичне мислення – 1 б.
Семінарські заняття	Відвідування – 3 б. Виконання – 30 б.
Семінарські заняття	Відвідування – 3 б. Виконання – 30 б.
Самостійна робота	7x5=35 балів
Самостійна робота	7x5=35 балів
Самостійна робота	7x5=35 балів
Самостійна робота	7x5=35 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 1 – 25 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 2 – 25 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 3 – 25 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 4 – 25 балів
Підсумковий контроль	Залік

8. Рекомендовані джерела

Законодавчі і нормативно-правові документи

1. Всеобщая декларация прав человека : принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 года [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015

2. Закон України «Про захист суспільної моралі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1296-15&p=1298471711638549>)

3. Закон України про науково-технічну інформацію 25 чер. 1993 р. № 3322-ХІІ // Законодавство – бібліотекам України. – К., 2000. – С.44-57.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод зі змінами, внесеними Протоколом N 11 (994_536) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004

5. Конституція України : офіц. вид. / Верховна Рада України. — К. : Парламентське вид-во, 2006. — 59с. — (Серія "Закони України").

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 [Електронний ресурс]. – Доступ до документу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043

7. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 25 січ. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 7. – Ст.45.

8. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №36. – С. 275; В ред. Закону №1206-18 від 06.11.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

9. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №48. – Ст. 650; В ред. Закону №317-19 від 21.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

10. Про Національну програму інформатизації : Закон України // Урядовий кур'єр. – 1998. – № 48-49. – С. 9-12.

11. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека - ХХІ" : розпорядження Кабінету міністрів України від 23 груд. 2009 р. № 1579-р // Урядовий кур'єр. - 2010. – № 2. – С. 5-12.

Базові

1. Зражевська Н. І. Розуміння медіакультури: комунікація, постмодерн, ідентичність, ідеології, медіаконтроль [Текст] : монографія / Зражевська Ніна Іванівна. - Черкаси : Ю. Чабаненко [вид.], 2012. - 408 с.

2. Очеретянко В. Загратована думка : [етапи, форми і методи обмеження інтелектуальної свободи в Україні] / Ін-т історії України НАН України. – К. : Рідний край, 2000. – 150 с.

3. Пашкова В.С. Інтелектуальна свобода та доступ до інформації в бібліотеках: зарубіжний досвід. – Київ, 1998. – 70 с.

4. Право на приватність: *conditio sine qua non* / Харків. правозахисна група. – Х. : Фоліо, 2003. – 216 с.

5. Современные проблемы библиотечной и информационной этики / РБА ; ИФЛА ; Сост. : Ю. П. Мелентьева ; И. А. Трушина ; науч. ред. В. Р. Фирсов. - СПб., 2006. - 244 с.

Додаткові

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти. – Х. : УВС, 2000. – 368 с.
2. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури [Текст] / О. Т. Баришполець ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - Київ : Міленіум, 2014. - 194, [1] с.
3. Басов С. А. Библиотека и демократия: первое вступление в проблему / Петербург. библиот. о-во. - СПб., 2006. - 144 с.
4. Библиотеки и интеллектуальная свобода : заявление подготовлено ИФЛА/ФАИФЕ и утверждено исполнительным советом ИФЛА 25 марта 1999 в Гааге, Голландия [Электронный ресурс]. – Доступ к документу : http://archive.ifla.org/faife/policy/iflastat/iflastat_ru.htm
5. Відкритий доступ для всіх? Дискусія щодо «гейдельберзького заклику» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.goethe.de/wis/bib/dos/oac/uk4812973.htm>
6. Гордон В. Защита демократии: роль библиотечных ассоциаций : докл. 119-122 на 66-й Генерал. конф. ИФЛА (13-18 авг. 2000 г., Иерусалим, Израиль) // Науч. и техн. б-ки. - 2001. - №3.
7. Дворкина М.Я. Информационное обслуживание : социокультурный подход / МГУКИ. – М. : Профиздат, 2001. – 111 с. – (Сер. «Соврем. б-ка». Вып. 11)
8. Декларація з прав людини та мережа Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.internetrights.org.ua/index.php?page=edri-gram&n=3.10>.
9. Декларація про бібліотеки, інформаційні служби та інтелектуальну свободу, прийнята в Глазго / пер. В. С. Пашкової. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://ula.org.ua/index.php?id=276&L=0>
10. Декларація про свободу комунікації в Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.medialaw.kiev.ua/laws/international/77>.
11. Езова С.А. Слагаемые библиотечной этики // Bibliosfera. – 2010. - № 2. – С.48-50.
12. Звукове вікно у світ – Західнонімецька аудіо-бібліотека для сліпих <http://www.goethe.de/ins/ua/kie/wis/sbi/por/uk4789945.htm>
13. Індивідуальне обслуговування читачів: імідж та етика професійної поведінки бібліотекаря [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sas1.at.ua/index/0-54>
14. Інформаційна політика України: європейський контекст : монографія / Л. В. Губерський, Є. Є. Камінський, Є. А. Макаренко та ін. - К. : Либідь, 2007. – 360 с.
15. Каракоз О.О. Бібліотека як складова частина радянської ідеологічної системи // Бібл. планета.- 2003. - № 3 - С. 20-25.

16. Каракоз О. О. Бібліотечна цензура в Україні у двадцять роки ХХ століття // Вісн. Кн. палати. – 2004. - №11. - С. 29-33.
17. Каракоз О.О. Витоки бібліотечної цензури на Україні // Вісн. Кн. палати. – 2002. - № 6. - С. 33-37.
18. Каракоз О. О. Формування методів бібліотечної цензури // Праці Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова : зб. наук. праць. - Вип.3. – К., 2004. – С. 60-67.
19. Кириллова Н.Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну. – Москва : Академический проект, 2005. — 448 с.
20. Конфіденційність // Рекомендації проекту PULMAN. – [К.], 2002. – С.241.
21. Крайнікова Т. Культура медіаспоживання в Україні: [від консьюмеризму до просьюмеризму] [Текст] : [монографія] / Тетяна Крайнікова ; [за наук. ред. В. В. Різуна]. - Бориспіль : Люксар, 2014. - 371 с.
22. Кузьмин Е. И., Манилова Е. И. Библиотечная политика // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 1. – С. 5–7.
23. Маніфест ІФЛА з прозорості, раціонального управління та свободи від корупції (2008 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ula.org.ua/index.php?id=276&L=0>
24. Маніфест ІФЛА про Інтернет / пер. В. С. Пашкової [Електронний ресурс]. – Доступ до документу : <http://www.uba.org.ua/htdocs/modules/tinycontent/index.php?id=17>
25. Міжнародні стандарти забезпечення свободи слова : зб. публікацій міжнар. організації «Артикль 19». – К. : Міленіум, 2003. – 140 с.
26. Натаров О. Забезпечення сучасними бібліотеками доступу до наукових знань як форма реалізації права на свободу світогляду та віросповідання // Україна: події, факти, коментарі. – 2010. - №4. – С.61-66.
27. Нікіфоренко Л. Координуюча роль Міністерства культури і туризму України у формуванні і реалізації державної політики в бібліотечній сфері // Бібл. планета. – 2009. – №3. – С.9-11.
28. Ойрашський маніфест: Порядок денний проекту PULMAN для електронної Європи // Центри публічного доступу до Інтернету в бібліотеках : документи і матеріали. – К. 2005. – С.16-20.
29. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства // Центри публічного доступу до Інтернету в бібліотеках : документи і матеріали. – К., 2005. – С.16-20.
30. Основи медіакультури [Текст] : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра всіх напрямів підгот. / [І. С. Бондаренко та ін. ; за заг. ред. В. М. Манакіна ; відп. ред. О. О. Семенець] ; Запоріж. нац. ун-т, Ф-т журналістики, Південноукр. центр медіаграмотності. - Запоріжжя : Кераміст, 2016. - 124 с. : іл.

31. Пашкова В. С. Досягнення національних бібліотечних асоціацій за сто років функціонування (1876-1970-ті рр.) / В. С. Пашкова // Бібл. форум України. – 2009. – № 1. – С.45-49. Те саме: [Електронний ресурс]. – Доступ до документу : <http://idea.com.ua/forum/viewtopic.php?t=771&highlight=nly2009>
32. Пашкова В. С. Національні бібліотечні асоціації, 1876–2008 : монографія. – Х. : Акта, 2009. – 336 с.
33. Пашкова В. С. Огляд діяльності бібліотечних асоціацій у розвинених країнах світу в останній чверті ХХ століття / В. С. Пашкова // Бібл. форум України. – 2007. - № 1. – С. 42-53.
34. Пашкова В.С. Рівноправний доступ, рівні можливості: еволюція бібліотечного обслуговування громадян із особливими потребами // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. - №3. – С. 26-34.
35. Пашкова В.С. Роль бібліотек у розвитку громадянського суспільства // Бібл. форум України. – 2006. – № 1. – С. 14-16.
36. Пашкова В. С. Роль національних бібліотечних асоціацій у вдосконаленні бібліотечного обслуговування неповноспроможних громадян // Інва.net (Рівне). – 2006. – Вип. 13. – С.4-6.
37. Пашкова В. С. Роль професійних бібліотечних об'єднань у визначенні морально-етичних норм професії / В. С. Пашкова // Державна історична бібліотека України : історія, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 24-25 верес. 2009 р. – К., 2009. – С. 233-237.
38. Петрухно Ю. Міжособистісні відносини в кодексах бібліотечної етики : міжнародна практика інституалізації // Вісн. Кн. палати. - 2002 - № 1. - С.22 – 25.
39. Позиция Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений (ИФЛА) по обеспечению авторского права в области электронных информационных ресурсов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://archive.ifla.org/III/clm/p1/pos-dig-r.pdf>
40. Право на доступ до інформації: європейські стандарти та конституційні гарантії // Доступ до інформації та електронне врядування / Авт.-упоряд. М. С. Демкова, М. В. Фігель. – К. : Факт, 2004. – С.20-27.
41. Правове регулювання інформації персонального характеру // Доступ до інформації та електронне врядування / Авт.-упоряд. М. С. Демкова, М. В. Фігель. – К. : Факт, 2004. – С. 36-51.
42. Руководство по Манифесту ИФЛА об Интернете / ИФЛА ; ЮНЕСКО. [Гаага], 2006. – 57 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ifla.org/publications/learning-materials-for-workshops-on-the-ifla-internet-manifesto>.
43. Сатин Д. Доступность информации людям с ограниченными возможностями // Юзабилити Бюллетень. – Вып. № 8 [Электронный ресурс]. – Доступ к документу : <http://www.usabilityprofessionals.ru/usabilitybulletin-8.aspx?EntryID=316>
44. Свобода інформації. Теорія та практика / Р. Карвер, Л. Гамерер, С. Бучанан, Е. Мугедіні, Є. Захаров ; Харків. правозахисна група. – Х., 2005.- 99 с.

45. Спільна заява Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА) і Міжнародної асоціації видавців (МАВ) про свободу висловлення в INTERNET / пер. з англ. В.С. Пашкової // Вісн. Кн. палати. – 2004. - № 4. – С. 17.

46. Старжес П. Интеллектуальная свобода – центр этической вселенной библиотекаря // Библ. дело. – 2011. - №1. – С. 20-23.

47. Трушина И.А. Цензура в библиотеках: старая проблема в новых условиях // Библиотекосведение. - 2004. - № 1.- С. 30-34.

48. Трушина И.А. Этика библиотекаря: моральный закон внутри нас. - М. : «ФАИР», 2008. - 272 с. : ил.

49. Трушина И.А. Этические антиномии в период формирования информационного общества // Цензура в России: история и современность : сб. науч. тр. - СПб., 2006. - Вып. 3. - С. 71-83.

50. Чи можуть співіснувати системи менеджменту цифрових прав і свобода інформації? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.goethe.de/ins/ua/kie/wis/sbi/urheberrecht/uk3256193.htm>

Додаток

до РПНД з дисципліни

«Інтелектуальна свобода та доступ до інформації»

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I

Інтелектуальна свобода та інформаційна політика

Семінар 1

Концепція інтелектуальної свободи у сучасному суспільстві

(2 год.)

1. Історичні витоки, принципи інтелектуальної свободи сучасного суспільства.
2. Діючі міжнародні акти з прав людини та інтелектуальної свободи.
3. Законодавче забезпечення прав людини та інтелектуальної свободи в Україні.
4. Імплементация міжнародних норм права людини на вільне висловлювання в різному геополітичному контексті.

Базові джерела: 2-3.

Додаткові джерела: 1, 9-10, 23, 25-26, 44-46, 50.

Семінар 2

Інтелектуальна свобода та державна бібліотечно-інформаційна політика демократичних країн

(2 год.)

1. Роль ЮНЕСКО, ІФЛА та інших міжнародних інституцій у формуванні інформаційно-бібліотечної політики в демократичних країнах.
2. Міжнародні програми та проекти з вільного доступу до світових бібліотечно-інформаційних ресурсів.
3. Роль бібліотечної громадськості в забезпеченні принципу інтелектуальної свободи в діяльності бібліотек.
4. Державна бібліотечно-інформаційна політика в Україні та зарубіжних країнах.

Базові джерела: 2-3.

Додаткові джерела: 1, 4, 9-10, 14, 23, 25-27, 44-46, 50.

Семінар 3

Інтелектуальна свобода, вільне висловлення та свобода інформації: міжнародна правова база

(2 год.)

1. Інтелектуальна свобода як головний чинник демократичного суспільства.
2. Вільне висловлювання та вільне вираження думок можливе лише у демократичному суспільстві.
3. Право на вільне володіння, розповсюдження та доступ до інформації.

Базові джерела: 2-3.

Додаткові джерела: 1, 9-10, 23, 25-26, 29, 40-41, 44-46, 50.

Змістовий модуль II

Семінар 4

Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання

(2 год.)

1. Законодавчі ініціативи бібліотечних асоціацій.

2. Громадський контроль державних інституцій з боку бібліотечних асоціацій: форми, ефективність.

3. Бібліотечні асоціації як центри навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців.

Базові джерела: 2-3.

Додаткові джерела: 31-33, 36, 45.

Семінар 5

Цензура у діяльності бібліотек та архівів: започаткування, історія, розвиток

(2 год.)

1. Історія духовної та світської цензури в бібліотечно-архівній діяльності.

2. Форми і методи протистояння цензурі в бібліотеках та архівах у різні історичні періоди.

3. Вплив цензури на формування і використання бібліотечних та архівних фондів.

4. Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій та інших громадських формувань у боротьбі з цензурою.

Базові джерела: 2-4.

Додаткові джерела: 16-18, 20, 47, 49.

Семінар 6

Доступ до бібліотек та архівів громадян з особливими потребами

(2 год.)

1. Нормативно-правове забезпечення обслуговування осіб з особливими потребами в бібліотеках та архівах.

2. Матеріально-технічне забезпечення бібліотек та архівів обслуговування осіб з особливими потребами.

3. Готовність персоналу бібліотек та архівів до обслуговування осіб з особливими потребами.

4. Заходи щодо покращання доступності бібліотек та архівів для людей з особливими потребами.

Базові джерела: 2-3, 5.

Додаткові джерела: 12, 34, 43.

Семінар 7

Бібліотеки та архіви і цензура на сучасному етапі

(2 год.)

1. Нормативно-правове забезпечення безцензурної діяльності бібліотек та архівів України.

2. Форми і методи протистояння цензурі в бібліотеках та архівах на сучасному етапі.

3. Цензура Інтернету та доступність інформації: роль бібліотек.

4. Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій та інших громадських формувань у боротьбі з цензурою на сучасному етапі.

Базові джерела: 2-4.

Додаткові джерела: 16-18, 20, 47, 49.

Змістовий модуль III
Професійна етика бібліотекаря
Семінар 8

Забезпечення конфіденційності в бібліотеках і архівах України
та досвід зарубіжних країн
(2 год.)

1. Право на доступність до інформації та право на конфіденційність як основні принципи бібліотечної етики.

2. Захист конфіденційності дорослих і дітей в бібліотеках та архівах.

3. Бібліотечні асоціації та захист конфіденційності інформаційного обслуговування в бібліотеках та архівах.

4. Проблеми забезпечення конфіденційності інформаційного обслуговування в бібліотеках та архівах та даних про користувачів в Україні.

5. Досвід США та інших демократичних країн щодо забезпечення конфіденційності інформаційного обслуговування в бібліотеках та архівах.

Базові джерела: 2-5.

Додаткові джерела: 11, 13, 20, 37-38, 46, 48-49.

Семінар 9

Етичні дилеми в бібліотечній та архівній роботі
(2 год.)

1. Бібліотекар (архівіст) – порушник професійної етики.

2. Неетичні дії користувача – реакція бібліотекаря (архівіста).

3. Конфлікт професійних та людських (особистісних) цінностей бібліотекаря (архівіста).

4. Етичні та професійні норми поведінки бібліотекаря (архівіста).

Базові джерела: 2-5.

Додаткові джерела: 11, 13, 20, 37-38, 46, 48-49.

Семінар 10

Кодекс корпоративної етики бібліотекаря: вітчизняний та зарубіжний
досвід
(2 год.)

1. Кодекс корпоративної етики: походження, історія розвитку.

2. Використання кодексу корпоративної етики у зарубіжних бібліотеках та архівах.

3. Кодекс корпоративної етики у вітчизняних бібліотеках та архівах.

Базові джерела: 2-5.

Додаткові джерела: 11, 13, 37-38, 46, 48-49.

Семінар 11

Фактори, що впливають на розвиток етичної свідомості бібліотекаря та архівіста

(2 год.)

1. Професійні фактори етичної свідомості бібліотекаря та архівіста.
2. Особистісні фактори етичної свідомості бібліотекаря та архівіста.
3. Соціальні фактори етичної свідомості бібліотекаря та архівіста.
4. Економічні фактори етичної свідомості бібліотекаря та архівіста.
5. Національні фактори етичної свідомості бібліотекаря та архівіста.

Базові джерела: 2-5.

Додаткові джерела: 11, 13, 20, 37-38, 46, 48-49.

Змістовий модуль IV

Медіакомунікація та доступність інформації

Семінар 12

Функції культури медіаспоживання

(2 год.)

1. Креативна функція медіаспоживання.
2. Комуникативна функція медіаспоживання.
3. Пізнавальна функція медіаспоживання.
4. Емотивна функція медіаспоживання.
5. Функції інкультурації та соціалізації медіаспоживання.
6. Ціннісна функція медіаспоживання.

Базові джерела: 1.

Додаткові джерела: 2, 19, 21, 30.

Семінар 13

Медіаконтроль

(2 год.)

1. Медіаконтрольованість як конститутивну ознаку медіаконсьюмеризму – споживацького, некомпетентного типу медіаспоживання.

2. Медіаконтроль – перепона для підвищення рівня національної медіакультури.

3. Медіаконтроль як різновид соціального контролю і примусу.

4. Втручання у приватність за допомогою інтернет-технологій.

5. Формування системи медіаосвітніх заходів, спрямованих на подолання медіаконтролю.

Базові джерела: 1.

Додаткові джерела: 2, 19, 21, 30.

Семінар 14

Форми медіакомунікації та види медіа

(2 год.)

1. Друкована книга як первісний вид медіакомунікації.

2. Відеокультура як найвпливовіший вид медіа та наймасовіша форма медіакомунікації.

3. Інтерактивні медіа – сучасні миттєві канали медіакомунікації.

Базові джерела: 1.

Додаткові джерела: 2, 19, 21, 30.

70. Спільна заява ІФЛА та Міжнародної асоціації книговидавців «Про свободу висловлення в Інтернеті» (Торонто, 2003 р.): основні положення, оцінка, порівняння, пропозиції.

Модуль 4

71. «Медіакультура» як складова сучасної культурологічної та комунікаційної теорій і навчальна дисципліна соціогуманітарного блоку. Види медіакультури.

72. Загальне поняття «медіа», види медіа, їхня характеристика.

73. Роль Г. М. Маклюена в історії медіакультури. Чотири інформаційні революції Маклюена.

74. Форми масового впливу, їхня характеристика.

75. Еволюція медіа. Медіаканали. Технологічна основа розвитку медіакультури.

76. Основні функції медіакультури, їхня характеристика.

77. Масова культура. Культура споживання. Масифікація і демасифікація медіакультури.

78. ЗМІ, ЗМК, мас-медіа, нові медіа: еволюція та функціональна характеристика.

79. Друкована медіакультура: еволюція, функціональна характеристика.

80. Візуальна медіакультура (відеокультура): еволюція, функціональна характеристика.

81. Медіакультура нових медіа (кіберкультура): еволюція, функціональна характеристика.

82. Медіаконтроль: визначення, форми, види, методи. Поняття приватності.

83. Суб'єкти та об'єкти в культурі медіаспоживання. Взаємозв'язок між ними.

84. Телебачення – символ медіакультури ХХ ст.

85. Інтернет – символ медіакультури ХХІ ст.

86. Феномен медіакультури: реклама.

87. Феномен медіакультури: бренд.

88. Феномен медіакультури: піар.

89. Медіапросьюмеризм: визначення, характерні ознаки.

90. Медіаконсьюмеризм: визначення, характерні ознаки.

91. Медіазалежність: визначення, види.

92. Медіаосвіта, медіаграмотність, медіапросвіта, медіаобізнаність, медіакомпетентність.

93. Медіа як політичний, ідеологічний, економічний, культурологічний, соціологічний, психологічний інструмент.

26. Як закон про авторське право впливає на доступність до документів та інформації?

27. Назвіть важливі для українських бібліотек напрямки покращання доступу до інформації та бібліотечних матеріалів.

28. Чому зміни в професійній свідомості бібліотечних та інформаційних працівників, рівень засвоєння ними нових знань, вмінь, професійних норм і цінностей важливі для покращання доступу до інформації?

29. Моральні, законодавчі та професійні основи забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про користувачів (інформації персонального характеру).

30. Забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування.

31. Конфіденційність інформації про коло читання читача.

32. Конфіденційність у цифровому середовищі.

33. Захист конфіденційності дорослих і дітей.

34. Досвід США та інших демократичних країн щодо забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про читачів (інформації персонального характеру).

35. Проблеми забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про читачів в Україні.

36. Цензура Інтернету та доступність інформації: роль бібліотек.

37. Проблеми доступності до інформації бібліотек.

38. Правова, фізична, інтелектуальна доступність інформації.

39. Роль бібліотек в забезпеченні доступності до урядової (офіційної) інформації.

40. Обмеження доступу до інформації. Власність на інформацію.

41. Реалізація права громадян на бібліотечне обслуговування та вільний доступ до інформаційних ресурсів.

42. Безоплатне користування основними послугами бібліотеки. Платні послуги в бібліотеках.

43. Документи ІФЛА з міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва.

44. Міжнародні договори та міждержавні угоди України в бібліотечно-інформаційній сфері.

45. Міжнародні програми та проекти з вільного доступу до світових бібліотечно-інформаційних ресурсів.

31. Кодекс етики бібліотекаря як основа інтелектуальної свободи та доступності до інформації.

46. Історія духовної та світської цензури в бібліотечно-архівній діяльності.

47. Форми і методи протистояння цензурі в бібліотеках та архівах на сучасному етапі.

48. Роль міжнародних і національних бібліотечних асоціацій та інших громадських формувань у боротьбі з цензурою.

49. Маніфест «Бібліотеки в умовах кризи» (2015 р.) УБА: основні положення, оцінка, пропозиції.

50. Рекомендації УБА «Як бібліотеки можуть протистояти цензурі» (2017 р.): основні положення, оцінка, пропозиції.

Модуль 3

51. Професійна етика як спосіб обґрунтування правил і норм поведінки та соціально-культурного пояснення призначення професії.

52. Кодекси як упорядковані зібрання принципів етики. Основні види кодексів етики бібліотекаря.

53. Концепція інтелектуальної свободи - основний постулат етики бібліотечного працівника в демократичному суспільстві.

54. Етика і соціальна відповідальність.

55. Інформаційна етика як дисципліна, що досліджує моральні проблеми, що постають як наслідок застосування інформаційних технологій.

56. Кодекс етики Української бібліотечної асоціації, зміст і шляхи запровадження.

57. Що таке «кодекс етики» бібліотекаря?

58. Які існують види кодексів бібліотечної етики? В чому полягають переваги та недоліки різних типів кодексів професійної етики?

59. До якого виду можна віднести Кодекс етики Української бібліотечної асоціації? Чому?

60. Які існують шляхи забезпечення дієвості кодексів професійної етики бібліотечних працівників?

61. Чому концепція інтелектуальної свободи є основним постулатом етики бібліотечного працівника в демократичному суспільстві?

62. У чому полягає соціальна відповідальність бібліотечно-інформаційного працівника?

63. Як трансформувалося поняття соціальної відповідальності бібліотекаря?

64. Чому ера електронної інформації викликала нові етичні проблеми бібліотечної діяльності?

65. Що таке кодекси корпоративної етики? Навіщо вони?

66. Які фактори впливають на розвиток етичної свідомості бібліотекаря?

67. «Кодекс етики бібліотекаря» (1996 р. та 2013 р.) УБА: основні положення, оцінка, порівняння, пропозиції.

68. Позиція ІФЛА з «Публічного права на видачу матеріалів з виплатою винагороди авторам за використання цих матеріалів у бібліотеках»: основні положення, оцінка, порівняння, пропозиції.

69. Публікація ІФЛА «Доступ до бібліотек осіб із обмеженнями» (Гаага, 2005 р.): основні положення, оцінка, порівняння, пропозиції.

4. Досвід і завдання бібліотечних асоціацій України щодо захисту свободи слова і безперешкодного обміну інформацією.

5. Роль бібліотечних асоціацій у поширенні поінформованості та захисту інтелектуальної свободи в суспільстві та серед бібліотечної спільноти.

6. Партнерства з метою протистояння цензурі читання, Інтернету, діяльності бібліотек.

7. Кращий досвід бібліотечних асоціацій світу щодо форм і методів адвокації інтелектуальної свободи та доступності до інформації.

8. Інтелектуальна свобода як основа демократії.

8. Діючі міжнародні акти з прав людини та інтелектуальної свободи.

9. Інтелектуальна свобода в умовах запровадження нових інформаційних і комунікаційних технологій та зростання потреб в інформації.

10. Сучасні загрози інтелектуальній свободі, можливості й завдання книгозбірень у їх запобіганні.

11. Законодавче забезпечення прав людини та інтелектуальної свободи в Україні.

12. «Декларація про бібліотеки, інформаційні служби та інтелектуальну свободу» (Глазго, 2002 р.): основні положення, оцінка, порівняння, пропозиції.

13. Роль ЮНЕСКО, ІФЛА та інших міжнародних інституцій у формуванні інформаційно-бібліотечної політики в демократичних країнах.

14. Роль бібліотечної громадськості в забезпеченні принципу інтелектуальної свободи в діяльності бібліотек.

15. Які міжнародні документи визначають основні принципи інтелектуальної свободи?

16. Чому інтелектуальна свобода важлива для демократичного громадянського суспільства?

17. В чому полягає роль бібліотек і бібліотекарів у забезпеченні інтелектуальної свободи?

18. Визначте роль інтелектуальної свободи в умовах запровадження нових інформаційних та комунікаційних технологій.

19. В чому полягають загрози інтелектуальній свободі?

20. Які документи визначають підвалини діяльності бібліотек у царині захисту інтелектуальної свободи?

21. Хто виступає партнером бібліотек у забезпеченні інтелектуальної свободи, чому?

Модуль 2

22. У чому полягає фізична та інтелектуальна доступність до інформації та бібліотечних ресурсів?

23. Назвіть загальносвітові тенденції трансформації інформаційного середовища.

24. Що впливає на розширення функцій бібліотеки в сучасних умовах?

25. В чому полягають особливості трансформації бібліотеки як соціального інституту в Україні?